

Datum van inontvangstneming : 13/03/2019

Geanonimiseerde versie

Vertaling

C-66/19 – 1

Zaak C-66/19

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

29 januari 2019

Verwijzende rechter:

Landgericht Saarbrücken (Duitsland)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

17 januari 2019

Verzoekende partij:

JC

Verwerende partij:

Kreissparkasse Saarlouis

[OMISSIS]
2019

Saarbrücken, den 17 januari

[OMISSIS]

LANDGERICHT SAARBRÜCKEN (rechter in eerste aanleg Saarbrücken)

[OMISSIS]

BESLISSING

In het geding tussen

JC, [OMISSIS],

verzoeker

[OMISSIS]

en

Kreissparkasse Saarlouis, [OMISSIS] Saarlouis,

verweerster

[OMISSIS]

[Or. 2]

1. De behandeling van de zaak wordt geschorst.
2. Het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: „Hof”) wordt overeenkomstig artikel 267 VWEU verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen:
 - a) Moet artikel 10, lid 2, onder p), van richtlijn 2008/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van richtlijn 87/102/EEG van de Raad aldus worden uitgelegd dat tot de vereiste informatie met betrekking tot de „termijn” of de „andere uitoefeningsvoorwaarden [van het herroepingsrecht]” eveneens de voorwaarden worden gerekend voor het ingaan van de termijn waarbinnen een overeenkomst kan worden herroepen?
 - b) Indien de prejudiciële vraag onder a) bevestigend wordt beantwoord:

Staat artikel 10, lid 2, onder p), van richtlijn 2008/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van richtlijn 87/102/EEG van de Raad in de weg aan een uitlegging volgens welke informatie met betrekking tot de herroeping „duidelijk” en „beknopt” is, wanneer deze met betrekking tot het ingaan van de termijn waarbinnen een overeenkomst kan worden herroepen, de voor het ingaan van de termijn te verstrekken verplichte informatie niet zelf volledig vermeld, maar dienaangaande verwijst naar een bepaling van nationaal recht – in casu § 492, lid 2, BGB (Bürgerliches Gesetzbuch [burgerlijk wetboek]) in de tot 12 juni 2014 geldende versie –, die harerzijds doorverwijst naar andere bepalingen van nationaal recht – in casu artikel 247, leden 3 tot en met 13, EGBGB (Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche [wet tot invoering van het burgerlijk wetboek]) in de tot 12 juni 2014 geldende versie –, en de consument derhalve verplicht is een groot aantal wettelijke bepalingen in verschillende wetboeken te lezen, om duidelijkheid te verkrijgen aangaande de verplichte informatie die moet zijn

verstrekt, opdat de termijn ingaat waarbinnen zijn leningsovereenkomst kan worden herroepen?

- c) Indien de prejudiciële vraag onder b) ontkennend wordt beantwoord (en er tegen een verwijzing naar bepalingen van nationaal recht geen principiële bezwaren bestaan):

Staat artikel 10, lid 2, onder p), van richtlijn 2008/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van richtlijn 87/102/EEG van de Raad in de weg aan een uitlegging volgens welke informatie met betrekking tot de herroeping „duidelijk” en „beknopt” is, wanneer de verwijzing naar een bepaling van nationaal recht – in casu § 492, lid 2, BGB in de van 30 juli 2010 tot en met 12 juni 2014 geldende versie – en de doorverwijzing daarin – in casu naar artikel 247, leden 3 tot en met 13, EGBGB in de van 4 augustus 2011 tot en met 12 juni 2014 [Or. 3] geldende versie – er onontkoombaar toe leidt dat de consument, naast louter het lezen van wettelijke bepalingen, een juridische subsumptie moet verrichten – bijvoorbeeld of hem de lening is verstrekt tegen de gebruikelijke voorwaarden voor overeenkomsten die worden gewaarborgd door een onroerend goed en de tussentijdse financiering ervan, en of er sprake is van gelieerde overeenkomsten –, om duidelijkheid te verkrijgen welke verplichte informatie moet zijn verstrekt opdat de termijn ingaat waarbinnen zijn leningsovereenkomst kan worden herroepen?

Motivering:

1. I. Partijen twisten over het nuttig effect van een herroeping door verzoeker van zijn verklaring een leningsovereenkomst te willen sluiten.
2. Verzoeker, wiens hoedanigheid van consument niet ter discussie staat, heeft in 2012 met verweerster [OMISSIS] een door een onroerend goed gewaarborgde leningsovereenkomst van 100 000 EUR gesloten, met een tot en met 30 november 2021 vaste debetrentevoet van 3,61 % per jaar [OMISSIS].
3. In punt 14 van de overeenkomst heeft verweerster verzoeker als volgt (beknopt) geïnformeerd aangaande zijn herroepingsrecht:

„14. Informatie met betrekking tot de herroeping

Herroepingsrecht

De lener kan zijn verklaring een overeenkomst te willen sluiten binnen 14 dagen zonder opgave van redenen schriftelijk (bijvoorbeeld per brief, telefax of e-mail) herroepen. De termijn gaat in na sluiting van de overeenkomst,

maar niet eerder dan dat de lener alle verplichte informatie krachtens § 492, lid 2, BGB (bijvoorbeeld informatie betreffende het soort lening, informatie betreffende het nettobedrag van de lening, informatie betreffende de duur van de overeenkomst) heeft ontvangen. [...]"

4. Bij brief van 30 januari 2016 [OMISSIS] heeft verzoeker kennis gegeven van de herroeping van zijn verklaring de leningsovereenkomst te willen sluiten.
5. Verzoeker vordert op grond dat hij de leningsovereenkomst rechtsgeldig heeft herroepen, de vaststelling dat verweerster op grond van een terugbetalingsverplichting met betrekking tot de leningsovereenkomst, op 30 april 2018 recht heeft op terugbetaling van niet meer dan 66 537,57 EUR, dat verweerster met de acceptatie van de betaling in gebreke is en verplicht is aan verzoeker alle schade te vergoeden die voortvloeit uit haar weigering de [Or. 4] leningsovereenkomst ongedaan te maken. Subsidiair vordert hij de vaststelling dat verweerster vanaf de datum dat van de herroeping kennis is gegeven geen recht meer heeft op de overeengekomen rente en aflossing op grond van de leningsovereenkomst.
6. Verweerster concludeert tot afwijzing van de vordering op grond dat zij verzoeker zoals voorgeschreven heeft geïnformeerd aangaande zijn herroepingsrecht en dat de termijn waarbinnen de overeenkomst kan worden herroepen, op het tijdstip waarop van de herroeping kennis is gegeven, reeds was verstreken.
7. II. Het is voor het oordeel van doorslaggevend belang of de informatie met betrekking tot de herroeping overeenstemt met artikel 10, lid 2, onder p), van richtlijn 2008/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van richtlijn 87/102/EEG van de Raad.

1. Bevoegdheid van het Hof:

8. Krachtens artikel 2, lid 2, onder a), van richtlijn 2008/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van richtlijn 87/102/EEG van de Raad vallen door een onroerend goed gewaarborgde overeenkomsten niet onder de richtlijn. De Duitse wetgever heeft in casu evenwel gebruikgemaakt van de volgens overweging 10 van de richtlijn geboden mogelijkheid om de bepalingen van de richtlijn toe te passen op een gebied dat eigenlijk niet onder de richtlijn valt, en eveneens hypothecaire leningsovereenkomsten onderworpen aan de voorwaarden van de richtlijn [OMISSIS]. De uitlegging van door nationale wettelijke bepalingen ten overvloede omgezet Unierecht behoort tot de bevoegdheid van het Hof (arrest Hof van 17 juli 1997, [REDACTED] C-130/95, EU:C:1997:372).

2. Voor de prejudiciële vragen relevante nationale bepalingen

9. a) Voor het oordeel zijn de bepalingen van het BGB en het EGBGB in de ten tijde van het sluiten van de overeenkomst geldende versie relevant [OMISSIS].
10. b) Krachtens § 495, lid 1, BGB, in de van 30 juli 2010 tot en met 12 juni 2014 geldende versie (hierna: „o.v.” [oude versie]), heeft de lener bij een met een consument gesloten leningsovereenkomst een herroepingsrecht krachtens § 355 BGB. Krachtens [Or. 5] § 495, lid 2, onder 2 b), BGB o.v. gaat de termijn waarbinnen de overeenkomst kan worden herroepen, in afwijking van § 355, lid 2, BGB, in de van 11 juni 2010 tot en met 12 juni 2014 geldende versie (hierna: „o.v.”), niet in voordat de lener de krachtens § 492, lid 2, BGB verplichte informatie ontvangt.
11. c) Krachtens § 492, lid 2, BGB, in de van 30 juli 2010 tot en met 12 juni 2014 geldende versie (hierna: „o.v.”), moet de overeenkomst de krachtens artikel 247, leden 6 tot en met 13, EGBGB verplichte informatie bevatten voor een met een consument gesloten leningsovereenkomst.
12. d) Artikel 247, lid 6, punt 1, EGBGB, in de van 4 augustus 2011 tot en met 12 juni 2014 geldende versie (hierna: „o.v.”) bepaalt welke informatie de met een consument gesloten leningsovereenkomst moet bevatten. Welke nadere informatie verplicht moet zijn opgenomen in de overeenkomst, bepalen lid 6, punt 2, eerste en tweede volzin, lid 7, lid 8, punt 2 (voor overeenkomsten met nevenprestaties), lid 12, punt 1, tweede volzin, nr. 2 (voor gelieerde overeenkomsten en betalingsfaciliteiten tegen vergoeding) en lid 13, punt 1 (bij betrokkenheid van een leningbemiddelaar), van artikel 247 EGBGB o.v.
13. e) Artikel 247, lid 9, EGBGB, in de van 11 juni 2010 tot en met 20 maart 2016 geldende versie (o.v.), bepaalt bij met consumenten gesloten leningsovereenkomsten in de zin van § 503 BGB dat in de precontractuele informatie en in de met de consument gesloten leningsovereenkomst, in afwijking van de leden 3 tot en met 8, 12 en 13, EGBGB o.v. (alleen) de informatie krachtens lid 3, punt 1, nrs. 1 tot en met 7, 10 en 13, evenals krachtens lid 3, punt 4, en krachtens lid 8, EGBGB o.v. verplicht is (punt 1, eerste volzin) en dat de overeenkomst krachtens § 6, lid 2, EGBGB verder de informatie moet bevatten met betrekking tot het herroepingsrecht (punt 1, derde volzin).
14. f) In § 503, lid 1, BGB, in de van 11 juni 2010 tot en met 20 maart 2016 geldende versie (hierna: „o.v.”), worden hypothecaire leningsovereenkomsten omschreven als overeenkomsten waarbij de terbeschikkingstelling van de lening afhankelijk wordt gemaakt van de waarborging door een hypotheekrecht en geschiedt onder voorwaarden die gebruikelijk zijn voor door een onroerend goed gewaarborgde

overeenkomsten en de tussentijdse financiering daarvan, waarbij het gelijkstaat met de waarborging door een hypotheekrecht wanneer wordt afgezien van een dergelijke waarborging krachtens § 7, leden 3 tot en met 5, van de Gesetz über Bausparkassen (Duitse wet op de bouwspaarfondsen).
[Or. 6]

3. Relevante rechtspraak van het Bundesgerichtshof

15. Het is vaste rechtspraak van het Bundesgerichtshof dat de door verweerster gebruikte informatie met betrekking tot de herroeping volstaat om de termijn waarbinnen de overeenkomst kan worden herroepen, in te doen gaan.
 [OMISSIS] [uiteenzetting aangaande § 492, lid 2, BGB]

4. Twijfel aan de verenigbaarheid met artikel 10, lid 2, onder p), van richtlijn 2008/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008

16. a) Krachtens artikel 10, lid 2, onder p), van richtlijn 2008/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van richtlijn 87/102/EEG van de Raad moet in de kredietovereenkomst onder andere „op duidelijke en beknopte wijze” „het al dan niet bestaan van een herroepingsrecht [worden vermeld] en de termijn voor de uitoefening daarvan, alsmede andere uitoefeningsvoorwaarden, zoals informatie over de verplichting voor de consument om overeenkomstig artikel 14, lid 3, onder b), het opgenomen kapitaal en de rente te betalen en het bedrag van de rente per dag”.
17. b) De verwijzende rechter baseert zijn twijfel of de door het Bundesgerichtshof aanvaarde uitdrukking volgens welke de termijn waarbinnen een overeenkomst kan worden herroepen ingaat „na sluiting van de overeenkomst, maar niet eerder dan dat de lener alle verplichte informatie krachtens § 492, lid 2, BGB [...] heeft ontvangen”, „duidelijk en beknopt” is in de zin van artikel 10, lid 2, onder p), van richtlijn 2008/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van richtlijn 87/102/EEG van de Raad, op de volgende overwegingen:
18. 1. In de informatie met betrekking tot de herroeping, die de consument niet alleen informeert over zijn herroepingsrecht, maar hem eveneens in staat moet stellen het herroepingsrecht uit te oefenen [OMISSIS], wordt de voor het ingaan van de termijn vereiste verplichte informatie niet volledig, maar alleen als voorbeeld opgesomd. Voor het overige wordt verwezen naar §[Or. 7]492, lid 2, BGB o.v., dat op zijn beurt verwijst naar artikel 247, leden 6 tot en met 13, EGBGB, waarin weer wordt verwezen naar bepalingen van het BGB („cascadeverwijzing”). Dientengevolge moet de consument zelf in verschillende wetboeken een groot aantal wettelijke

- regelingen lezen om achter de relevante verplichte informatie te komen die de termijn waarbinnen een overeenkomst kan worden herroepen doet ingaan.
19. Het is al twijfelachtig of het met de vereiste duidelijkheid en beknoptheid van artikel 10, lid 2, onder p), van richtlijn 2008/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008 principieel in overeenstemming is te brengen dat de voorwaarden voor het ingaan van de termijn niet concreet worden vermeld in de informatie met betrekking tot de herroeping, maar dat de consument erop wordt gewezen dat hij zich door het lezen van verscheidene bepalingen in verschillende wetboeken zelf moet informeren over de voorwaarden waaraan moet zijn voldaan, opdat de termijn ingaat waarbinnen zijn overeenkomst kan worden herroepen. De verwijzende rechter gaat er hierbij vanuit dat tot de krachtens de richtlijn vereiste informatie aangaande de „termijn” van de herroeping – in elk geval echter aangaande de „andere uitoefeningsvoorwaarden” – ook de informatie moet worden gerekend betreffende het ingaan van de termijn waarbinnen een overeenkomst kan worden herroepen en dat derhalve de verplichte informatie, waarvan de verstrekking bepalend is voor het ingaan van deze termijn, in de informatie zelf met betrekking tot de herroeping concreet moet worden vermeld.
20. De verwijzende rechter is het hierbij met name niet eens met de opvatting dat een niet alleen tot voorbeeld dienende, maar een op volledigheid gerichte opsomming van de verplichte informatie er daarentegen toe zou leiden dat de consument in plaats van de door richtlijn 2008/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008 vereiste bondige en beknopte informatie, redundante en nauwelijks nog te lezen „informatie” zou moeten worden verstrekt [OMISSIS]. De vereiste verplichte informatie zou in de informatie met betrekking tot de herroeping zonder meer puntsgewijs kunnen worden opgesomd. Dat zou de informatie met betrekking tot de herroeping omvangrijker maken, maar deze zou daarmee noch „redundant”, noch „nauwelijks nog te lezen” worden. Dat blijkt reeds uit artikel 10 van de richtlijn zelf, dat alle vereiste informatie bevat en beslist omvangrijk, maar voor het overige overzichtelijk en goed leesbaar is.
21. 2. Het is echter in ieder geval twijfelachtig of verweersters informatie met betrekking tot de herroeping op het punt van de termijn van de herroeping duidelijk en beknopt is, indien een verwijzing naar **[Or. 8]** bepalingen van nationaal recht niet per se in de weg zou staan aan de voorwaarden van de richtlijn, aangezien de consument door de „cascadeverwijzing” niet in staat wordt gesteld zelfstandig en op eigen verantwoordelijkheid de voor het ingaan van de termijn waarbinnen een overeenkomst kan worden herroepen, vereiste verplichte informatie te achterhalen. De taak waarmee de consument door de keten van verwijzingen wordt overladen, is namelijk niet alleen beperkt tot louter het lezen van wetteksten om aldus de relevante verplichte informatie te begrijpen. Veeleer leidt de verwijzing door artikel 247, lid 9, EGBGB o.v. er onontkoombaar

- toe dat de consument de juridische vraag moet beantwoorden of hij met de leningverstrekker een met een consument gesloten leningsovereenkomst in de zin van § 503 BGB o.v. heeft gesloten. De consument kan alleen na de beantwoording van deze vraag vaststellen of in zijn geval de termijn waarbinnen een overeenkomst kan worden herroepen, reeds ingaat door het verstrekken van de beperkte verplichte informatie van artikel 247, lid 9, EGBGB o.v. of dat de ruimere verplichte informatie is vereist voor het ingaan van de termijn. De vraag of er sprake is van een hypothecaire leningsovereenkomst in de zin van § 503 BGB o.v., is evenwel geen vraag die de juridisch ongeschoolde gemiddelde consument –die ook door het Bundesgerichtshof regelmatig in aanmerking wordt genomen [OMISSIS] – zou kunnen beantwoorden.
22. Hiertoe zou de consument moeten nagaan of de terbeschikkingstelling van de lening afhankelijk wordt gemaakt van de waarborging door een hypotheekrecht en plaatsvindt volgens voorwaarden die gebruikelijk zijn voor door een onroerend goed gewaarborgde overeenkomsten en de tussentijdse financiering daarvan. Of de terbeschikkingstelling van de lening afhankelijk wordt gemaakt van de waarborging door een hypotheekrecht, kan de consument nog nagaan door louter de leningsovereenkomst te bestuderen. De consument kan echter absoluut niet meer nagaan of de lening is verstrekt tegen voorwaarden die gebruikelijk zijn voor door een onroerend goed gewaarborgde overeenkomsten en de tussentijdse financiering daarvan. Of dat het geval is, blijkt niet meer door louter het lezen van de wettekst. Om deze vraag te kunnen beantwoorden, zou de consument veeleer een juridisch onderzoek moeten verrichten van de relevante rechtspraak van het Bundesgerichtshof, volgens welke de overeengekomen rente in ieder geval nog als marktconform moet worden beschouwd wanneer deze maximaal 1 procentpunt hoger is dan de in de maandelijkse rentestatistieken van de Duitse centrale bank gepubliceerde rentevoeten [OMISSIS]. Aangezien van de relevante [Or. 9] gemiddelde consument niet kan worden verwacht dat hij op de hoogte is van deze relevante rechtspraak van het Bundesgerichtshof en hij ook overigens niet kan opmaken hoe hij kan vaststellen dat zijn leningsvoorwaarden marktconform zijn, leidt de „cascadeverwijzing” er onontkoombaar toe dat de consument gebruik moet maken van juridische bijstand teneinde te kunnen vaststellen wat de voorwaarden zijn voor het ingaan van de termijn waarbinnen een overeenkomst kan worden herroepen.
23. Ook bij andere bepalingen van artikel 247, leden 3 tot en met 13, EGBGB worden van de consument juridische subsumpties verlangd, waartoe hij zonder juridische bijstand niet in staat is ([OMISSIS] [voorbeeld]).
24. Volgens de verwijzende rechter is informatie met betrekking tot de herroeping, die aangaande het ingaan van de termijn waarbinnen een overeenkomst kan worden herroepen in ieder geval een keten van

verwijzingen bevat, die onontkoombaar een juridische toetsing tot gevolg heeft, niet in overeenstemming met de voorwaarde van de richtlijn dat de informatie „duidelijk” en „beknopt” moet zijn. Het lijkt uitgesloten dat een juridisch ongeschoolde consument zonder de inschakeling van een juridisch adviseur – in de regel tegen betaling van een vergoeding – in staat zou zijn de vraag te beantwoorden of er sprake is van een hypothecaire leningsovereenkomst of van gelieerde overeenkomsten. Dientengevolge kan hij echter noch zelfstandig, noch zonder gebruik te maken van juridische bijstand vaststellen welke verplichte informatie moet zijn verstrekt voor het ingaan van de termijn waarbinnen een overeenkomst kan worden herroepen en of hij alle vereiste verplichte informatie heeft ontvangen. Hij kan evenmin vaststellen wanneer de termijn waarbinnen een overeenkomst kan worden herroepen, ingaat respectievelijk verstrijkt.

25. Gelet op het bovenstaande lijkt de door verweerster gebruikte formulering niet „duidelijk” en „beknopt” in de zin van artikel 10, lid 2, onder p), van richtlijn 2008/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van richtlijn 87/102/EEG van de Raad.

5. Relevantie van de beslissing over de prejudiciële vragen voor de onderhavige procedure:

26. a) [OMISSIS] **[Or. 10]** [OMISSIS] [uiteenzetting betreffende de relevantie van de prejudiciële vragen voor het verzoek]
27. b) [OMISSIS] [uiteenzetting aangaande het feit dat het geding niet in staat van wijzen is]
28. c) [OMISSIS] **[Or. 11]** [OMISSIS] [uiteenzetting met betrekking tot het voor de beslechting van het geding beslissende karakter van de beantwoording van de prejudiciële vragen].
29. [OMISSIS] [afzien van een nadere prejudiciële vraag]

[OMISSIS]